

MANİSA'NIN AKHİSAR İLÇESİNDE KUTLANAN ÇAĞLAK FESTİVALİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

A RESEARCH ON THE CAĞLAK FESTIVAL CELEBRATED IN MANİSA AKHİSAR COUNTY

Özlem URSAVAŞ*

ÖZ: Bu makale Akhisar ilçesinde kutlanan geleneksel Çağlak Festivali'nin kökenini, ritüellerini ve yöre halkının festival ile etkileşimini ele almak amacı ile yazılmıştır. 559 yıllık kökene sahip Çağlak Festivali, yöre halkının kültürel değerleri arasında mihenk taşı görevi görmektedir. Çağlak Festivali ilk olarak Akhisarlı Şeyh Mecdüddin İsa'nın doğduğu şehre geri dönüşü ile kutlanmaya başlar. Şeyh Mecdüddin İsa'nın vefatı ile kabri başında gelenekselleşen anma ve kutlamalar Çağlak Festivali'nin çıkış noktasını oluşturur. Çağlak bölgesinde gerçekleştirilen anma törenlerinin gelenekselleşme ve değişim süreci makalede incelenmektedir.

Bu makale Akhisar ilçesinde kutlanan geleneksel Çağlak Festivali'nin kökenini, ritüellerini ve yöre halkının festival ile etkileşimini ele almak amacı ile yazılmıştır. Yöre insanları için büyük öneme sahip Şeyh Mecdüddin İsa'ya halk tarafından doğaüstü güçler atfedilmesi ile kabri yatır olarak görülmektedir. Her yıl Şeyh Mecdüddin İsa'nın şehre girdiği ay olan mayıs ayında halk derdine çare aramak için önce Şeyh Mecdüddin İsa'nın kabrini, ardından da Çağlak Deresi'ni ziyaret etmektedir. Fakat yüzyıllar içerisinde festival kapsamı, kutlandığı tarihin de etkisi ile anma ve sıkıntılara çare arayışından ziyade baharı karşılama festivali haline almıştır. Kutlandığı tarih bakımından nevrüz ve hıdırellez bayramları ile birliktelik gösteren festival, kutlanış amacı ile bu iki bayramdan ayrılıyorsa da zaman içerisinde kutlanıldığı bölgede nevrüz ve hıdırellez bayramlarının yerini almış durumdadır. Bu makalede bu noktalara değinilirken; ayrıca festivalin ortaya çıkmasının sebepleri, daha sonraki gelişimi ve festivalde gerçekleştirilen uygulamalar, geçmişten bugüne irdelenerek uygulamalı halk bilimi bağlamında araştırma ve mülakat yöntemi ile ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Festival, bahar bayramı, Akhisar, Şeyh Mecdüddin İsa, Çağlak.

ABSTRACT: This article is written with the aim of dealing with the origin, rituals and the interaction of local people with the festival in the traditional Çağlak Festival celebrated in Akhisar county. Çağlak Festival, having 559-year history, is a touchstone in the cultural values of local people. The Çağlak Festival is first celebrated with the return of Akhisar Sheik Mecdüddin İsa to the city, where he was born. Traditional remembrance and celebrations after Sheik Mecdüddin İsa's death, are the starting point of the Çağlak Festival. In this article, changing and traditionalizing period of remembrance ceremonies held in the Çağlak region is examined. Sheik Mecdüddin İsa, having great importance for the people of the region, his tomb is seen as supernatural power by people. Every year in May when the Sheik Mecdüddin İsa entered the city, first the tomb of Şeyh Mecdüddin İsa and then Çağlak Stream are visited to find aids for their troubles. But over the centuries the scope of the festival, with the influence of the celebration date became remembrance and rather than look for a remedy, it has become

* Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halk Bilimi Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi/Ankara- ozlemursavas@gmail.com

This article was checked by Turnitin.

the spring welcoming festival. Although its celebration purpose is different from that of Nowruz and Hidrellez, the festival, showing similarity with these two festivals, took the place of them in the region, where it is celebrated. While these issues as well as the reasons for the emergence of the festival, are pointed out in this article, its subsequent development, and the practices in the festival from the past to the present are discussed through the research and the interview method in the context of applied folklore.

Keywords: Festival, spring feast, Akhisar, Sheik Mecdüddin İsa, Çağlak.

Giriş

Festivaller, halkın bir araya gelme ihtiyacını karşılarlar. Belirli zamanlarda halk takvimine bağlı olarak gerçekleştirilirler. Festivaller, içinde barındırdığı ritüeller ile kültür kodlarının ve kültürel aktarımın gerçekleştiği alanlardır. Halkın hafızasını tazeleyen, geleneğin gerçekleştirilmesine olanak sağlayan festivallerin amaçları arasında şunlar yer alır: “...atayı anmak, ataya ibadet etmek, yüksek değerdeki hüner ve yeteneklerin performansı veya grup miraslarının eklenmesine bağlı olarak gerçekleştirilen grup benzerliğinin ifadesi...” (Stoeltje, 2005).

Festivallerin amaçları arasında yer alan “atayı anmak, ataya ibadet etmek” kısmı Manisa iline bağlı Akhisar ilçesinde kutlanan 559 yıllık kökene sahip Çağlak Festivali’nin de amaçları arasındadır. Çağlak Festivali Manisa’nın Akhisar ilçesinde kutlanan, Akhisarlı Şeyh Mecdüddin İsa’nın eğitimini tamamlayıp, şeyhlik mertebesine erişerek o dönem Saruhan sancağına bağlı bir kaza merkezi olan Akhisar’a geri dönmesi ve otağını kurduğu Çağlak mevkiinde halk tarafından coşkuyla karşılanması sonucunda ortaya çıkmış festivaldir. Çağlak Festivali 559 yıldır, Manisa’ya bağlı olan Akhisar ilçesinde halkın ve son yıllarda Akhisar Belediyesi’nin iş birliği ile kutlanmaktadır. Çağlak Festivali’nin kutlanmaya başlandığı zaman ile ilgili ulaşılan ilk belgeler Şeyh İsa Menâkıbnâme’sinde şu şekilde geçmektedir: “Hazreti Şeyh Kayseri’den gelirken Akhisar’ın gün doğusunda Karkun köyünün altında bir büyük ağaç dibinde konakladı. Alemi o ağacın dibine diktiler. Bir gece orada kaldılar. Ağacın üzerine o gece üç kere nur indi. O Karkun köyünün halkı o nurları gördüler. Sabah oğul kız gelip Hazreti Şeyhin elin öpüp tövbe aldılar. Akhisar halkı da işitti. Birer ikişer, dört yüz kadar âdem toplanıp geldiler, yüz seksen kişi tövbe aldı. Şehirden ve köyden on dört kurban geldi. İki deve, on ikisi koyun idi. Kimi ekmek getirdi, kimi dövülmüş buğday getirdi. Yirmi dört kazan keşkek pişirdiler. Yüz adet sofraya döşenip, altı kişiye bir yemek kondu... Etrafta olan köylerin halkından haberleri olan, işiten geldi. Ol ağacın dibinde Hazreti Şeyh on yedi gün kaldı. Ve dört yüz kişi bey’at eyledi. On sekizinci gün bin kişi ile Akhisar’a hangâhına geldi” (Küçük ve Muslu, 2013: 54). Festivalin başlangıcı olarak kabul edilen Şeyh Mecdüddin İsa’nın Manisa’nın Akhisar ilçesine dönüşü her sene Çağlak mevkiinde insanların toplanarak çeşitli etkinlikler yapmasıyla birlikte günümüze kadar kutlanarak devam etmiştir. Bu çalışmanın amacı Çağlak Festivali’nin kökenini geçmişteki kutlamaları da göz önüne alarak halkın festival ile etkileşimini incelemek, Çağlak

Festivali'nin işlevlerini incelemek ve bugün kutlanışına dair aktarımda bulunmaktadır. Çalışma Manisa iline bağlı Akhisar ilçesinde 559 yıldır kutlanan Çağlak Festivali'nin ortaya çıkışını ve Şeyh Mecdüddin İsa ile olan ilişkisini, Çağlak Festivali'nin bugün nasıl kutlandığını kapsamaktadır. Çalışmada araştırma ve mülakat yöntemleri kullanılmıştır.

1. Şeyh Mecdüddin İsa'nın Hayatı ve Festival ile İlişkisi

Şeyh Mecdüddin İsa, Bayrâmiyye tarikatına mensup bir şeyh olup 1447-48 yılında doğmuş 1530-31 yılında vefat etmiştir. "Tam adı; Şeyh İsa Mecdüddin Akhisarî Saruhanî veya Mecdüddin İsa-yı Saruhanî" dir (Muslu ve Küçük, 2013: 15). Şeyh Mecdüddin İsa'nın hayatı; "Saruhan Beyin Akhisar'ı fethinden sonra oraya yerleşen Taşgunoğulları namıyla bilinen bir Türk ailesine mensuptur. Babası İlyas, annesi İnci Hatun'dur. Tam adı; Şeyh İsa Mecdüddin Akhisari'dir. Türbesi Akhisar'da kendi ismiyle anılan Şeyh İsa Camii bahçesinde. Türbesinin bulunduğu mahalleye Şeyh İsa mahallesi adı verilmiştir. Devamlı ziyaret edilen bir yerdir. Küçük yaşta babasından ilk bilgileri öğrendi ve iyi bir aile terbiyesi aldı. Bir müddet Akhisar'da tahsil gördükten sonra Bursa'ya gidip medrese tahsilini tamamladı. Yirmi dört yaşında icazet (diploma) aldı. Uzun süren seyahatlere çıkmış; gittiği yerlerde görüştüğü âlim ve velîlerden istifade etmiştir. Konya, Sivas, Musul, Hemedan, Bedahşan, Bağdat, Halep, Şam, Trakya, Mısır üzerinden Mekke-i mükerrerme ve Medîne-i münevvereye gitti. Şam'da Muhammed Bedahşanî Hazretleri'nin sohbetinde bulunup ondan istifade etti. Yine seyahati sırasında Dicle kenarında bir köyde Baba Ahmed isminde bir zatın üç ay kadar sohbetinde ve hizmetinde bulunup ondan bazı ilimleri öğrendi. Menkıbeleri, Menâkıb-ı Şeyh Mecdüddin İsa adı verilen bir kitapta oğlu İlyas Efendi tarafından toplanmıştır" (URL- 1) şeklinde kısaca alıntılanabilir. Oğlu İbn İsa tarafından menâkıbnâme yazılmıştır, eserin adı: Menâkıb-ı Şeyh Mecdüddin ve Âdâb-ı Sâlikîn'dir. Şeyh İsa Menâkıbnâmesi'nde Şeyh Mecdüddin İsa'nın kerametleri, çeşitli yerlerde başına gelen olaylar, çeşitli insanların şeyh ile olan sohbetinden örnekler ve anlatılar bulunmaktadır. Şeyh İsa'nın oğlu İlyas Çelebi yani İbn İsa tarafından yazılan eserde Akhisar ilçesinde yaşama, kültüre dair bilgiler de bulunmaktadır.

Manisa ilinin Akhisar ilçesinde 559 yıldır kutlanan Çağlak Festivali'ni anlayabilmek için Şeyh Mecdüddin İsa'nın ilçe ve insanlar üzerindeki etkisini de anlamak gerekmektedir. Şeyh Mecdüddin İsa'nın kendisi gibi birçok eren ile ilişkisi olmasına, onlarla adının anılmasına rağmen mahalli bir tip olarak değerlendirilmesi daha doğru olur. Festivalin kutlanmaya başlamasında önemli bir yer tutan Şeyh Mecdüddin İsa eren/veli tipine uymaktadır. Veli tipinin hakkında şu şekilde alıntılama yapılabilir: "Eren/veli tipinde; cihâd-ı ekber denilen titiz ve sürekliliği olan bir gönül terbiyesinde, nefsi tanıma, sıkı bir mücâdeleyle onun merhâlelerini aşma, bütün varlığı, dolayısıyla da insanlığı sevip, birliği ve barışı tesis etme, bununla da görünen âlemin ötesinde görünmeyen ebedî bir âlemlerle

münasebet kurma inancı ve özlemi vardır. Türk İslâm kültür ve medeniyetinin teşekkülünde önemli rol üstlenen bu tipin en belirgin hususiyeti, İslâm Dini'nin kaide ve kurallarını, Tasavvufi duyuş ve düşünüşün prensiplerini yaşamak, yaşatmak ve yaymaktır. Aynı zamanda bir nazargâh-ı ilâhî olan gönlü, gönül ocağında sevgiyle, sevdıyla, aşkla okuyan, gönül tanıyan, gönül yapan bu iç âlemin fatihleri, sırf Allah'ın(cc) rızasına erebilmek için, gönül yolunda gönülleri kazanmayı şîâr edinmişlerdir” (Araz, 2006). Gönülleri kazanma yolunda büyük adımlar atan erenlerden biri olan Şeyh Mecdüddin İsa, bu yolda attığı adımlar ile toplum içerisinde birlik ve beraberliği sağlamış, halkın gönlünü kazanmıştır. Halkın gönlünü kazanması sonucunda da şeyhi karşılamak için toplanan Manisa'nın Akhisar ilçesinin halkı Şeyh Mecdüddin İsa'ya olan bağlılığını 559 yıl boyunca yitirmemiş ve Çağlak Festivali'ni kutlamıştır.

Çağlak Festivali hakkında yapılan derleme çalışmasında, kaynak kişiden edinilen bilgilere göre ise;

Şeyh Mecdüddin İsa on yedi gün boyunca Çağlak mevkiinde Akhisarlı halk tarafından beklenmiş. Bu esnada oyunlar oynanmış, yemekler yenmiş ve on sekizinci günün gelmesiyle birlikte karşılanan Şeyh Mecdüddin İsa ile şehre doğru yola çıkmıştır (KK-3).

Çağlak Festivali 559 yıllık kökenine rağmen Şeyh İsa Menâkıbnâmesi dışında başka kaynaklarda yer almamıştır. Çağlak Festivali'nin kutlanmaya başlamasıyla ilgili olarak bugün festival kapsamında anılan Şeyh Mecdüddin İsa'nın Akhisar'a eğitimini tamamlayıp dönüş hikayesi yer almaktadır. Şeyh Mecdüddin İsa hayattayken Akhisarlı halkın itimat ettiği bir erendir. Vefatından sonra onun adına festival kutlanmaya devam etmiştir ancak zaman içerisinde Şeyh Mecdüddin İsa'ya doğüstü özellikler atfedilip kabri yatır haline dönüşmüştür. İnsanlar bugün Şeyh Mecdüddin İsa'nın yatırını derdine çare aramak için ziyaret etmektedir. Şeyh Mecdüddin İsa hakkında derlenen doğüstü özellik gösteren hikayelerden biri şu şekildedir:

17 Ağustos depreminin gerçekleştiği sıralarda, o zaman insanlar evlerini kaybettiği için çadırlarda yaşamışlar. Çadırda kalan bir ailede kadının birisi çadırdan dışarı çıkınca, beyaz giysiler giymiş bir zat görüyor. Diyor ki: “Amca hoş geldin hayırdır böyle ne arıyorsun?” Bakıyor üstü, kıyafeti temiz ve sakallı bir zat. Ondan sonra o zat diyor ki: “Geçmiş olsun çok büyük bir şey atlatmışsınız, bizim Akhisar'a da olacaktı ama biz dua ettik rabbim herhalde kabul etti bizim Akhisar'da böyle bir deprem olmadı. Yalnız çok büyük şeyler atlatmışsınız.” Kadın da: “Sen kimsin amca nerden geldin, buradan değil misin, buralı değil misin?” diyor. O zat da: “Ben Akhisar'dan geliyorum, bana Şeyh İsa derler.” demiş. Kadın da eşini çağırmak için çadıra giriyor

ardından çıkıyor bakıyor ve o zat yok. Ondan sonra kadın eşini çağırıp dönünceye kadar kaybolmuş. Aradan 3-5 yıl geçmiş o kadın bir ziyaret için İzmir taraflarına gelmiş. Sonra Akhisar'a da uğramak istemiş, konuştuğu kişi çok hoşuna gittiği için. Ona da bir uğrayayım, duasını alayım demiş. Akhisar'a geldiğinde sormuş ona o zatın türbesi var orda 500 yıl önce ölmüş bir zat demişler. Bu şekilde kadın gelmiş bende izinliydim, gelmiş camiye ziyaret etmiş ve gitmiş (KK-3).

Ziyarete açık olan yatırımın bulunduğu bölge ve festival alanı, Şeyh Mecdüddin İsa'nın bugün hâlâ öğretisinin ve etkisinin devam ediyor olması sebebi ile sosyal hayat açısından hareketli durumdadır. Ayrıca festivalin kutlanması için kurulan panayır kısmı ile ticari açıdan da ilçeye yarar sağlamaktadır. Şeyh Mecdüddin İsa'nın ve çevresinde kutlanılan festivalin varlığı hem festivalin kutlandığı tarihlerde ilçede hem de Şeyh Mecdüddin İsa'nın türbesinin bulunduğu yerde etkinlikler ile ticari aktivite yaratmakta ve sosyal hayatı canlandırmaktadır. Ayrıca festivalden bağımsız olarak cuma günleri türbenin olduğu camide çeşitli hayır ve etkinlikler düzenlenmektedir. Bu bilgiler ışığında veli tipinin varlığının ilçe halkı tarafından ne kadar benimsendiği ve ilçede ne kadar güçlü olduğu anlaşılabilir.

Festivalin bugüne kadar devam ettirilmesindeki en büyük etken Akhisarlı halkın festivale bağlılıkları olarak gösterilebilir. Festival hakkında görüşülen kaynak kişiden alınan bilgiye göre;

Akhisar halkı ne yapar eder festivali kutlamak amacıyla Çağlak Deresi'ne çıkarmış. Hatta o zamanlarda oluşan bir algıya göre Akhisarlılar kiremitlerini, maşalarını veya mangallarını satar yine de festival kutlamak için uygun koşulları sağlayarak kutlamasını yapmış (KK-4).

Bu bilgiye göre; festival alanında olmak, görünmek, orada bulunmak Akhisarlı halk için itibar aracı olarak görülmektedir şeklinde yorumlanabilir. Festival, geçmişte bölgeye gelen seyyar satıcıların çeşitli sergiler kurması, halkın Çağlak Deresi'nde piknik yapması, güreş tutması, cirit atması ve çeşitli oyunlar oynaması ile kutlanır. Her tabakadan insanın bulunduğu festival alanı aynı zamanda bir kültürel aktarım alanı görevi görmektedir. Çağlak Festivali, Akhisar'ın yakın çevresindeki mahallelerden gelen insanlar ile birlikte, bölge halkının sosyalleştiği festival olarak geçmişten bugüne kadar gelebilen uzun soluklu festivallerden biri olmayı başarmıştır.

Festivalin kutlanmasına sebep olan Şeyh Mecdüddin İsa'nın anılması bugün belediyenin düzenlediği festival programında yer almaktadır. Festivalin başlangıcında anma yapılıyor olsa da yüzyıllar içerisinde Şeyh Mecdüddin İsa'ya sadece dertlere çare aramak niyetiyle gidilmeye başlanmış ve derleme yapılan kaynak kişilerden üçü Şeyh Mecdüddin İsa'yı

bildiklerini ancak Çağlak Festivali ile olan ilgisini bilmediklerini söylemişlerdir. Belediyenin anma törenlerini Şeyh Mecdüddin İsa'nın kabri etrafında yapmasına rağmen bugün Çağlak Festivali baharı karşılama bayramı olarak hafızalarda yer almaktadır. Ancak belediyenin Şeyh Mecdüddin İsa'yı tekrar tanıtmaya ile Akhisarlılar şeyh ile festival arasındaki bağlantıyı tekrar kurmaktadır.

Festivalin yağmur yüzünden kutlanamayışına dair söylenen bir mâni:

Lale açmış Çağlak Dağı göründü
İhtiyarı genci birden yürüdü
Çoruk Dağı bulutlara büründü
Arabalar dizim dizim dizildi
Fukaralar çalı dibine büzüldü
Şekerli zerde kıl heybeden süzüldü (URL- 1)

şeklinde. Festivalin Akhisarlılar için ne kadar önemli olduğunun göstergesidir. Ayrıca geçmiş yıllarda Çağlak Festivali'nin nasıl kutlandığına dair bilgiler içermektedir. Zerde tatlısının kıl heybeden süzülmesi dizesi, Akhisarlılardaki festival bilincini ve ne anlam ifade ettiğini anlamaya yardımcıdır. Zerde, Osmanlı mutfağı tatlısı olarak özel gün ve kutlamalarda yapılan bir tatlıdır. Çağlak Festivali'nin herhangi bir gün olamayacak kadar özel gün/kutlama olduğuna son dizide işaret edilmektedir.

Çağlak Festivali'nin 559 yıl boyunca devam ettirilmesinin nedeni, ilçede yaşayan halkın festivali unutmadan kuşaktan kuşağa aktarımı gerçekleştirerek festivale ve Şeyh Mecdüddin İsa'nın vasiyetine sahip çıkmış olmasıdır.

2. Çağlak Festivali'nin İşlevleri ve Coğrafya- Festival İlişkisi

Festivallerin işlevleri arasında halkın kaynaşması, bütün sene çektiği sıkıntıları unutarak eğlenmesi önemli yer tutmaktadır. Halk kutladığı festivaller ile birlikte kendisinin gücünü görür ve başkaları ile birlikte olma hissi ile rahatlar. Çağlak Festivali'nde halk pikniği bu festivalin en önemli işlevlerinden birisidir. Bu piknikte halk, birbirini tanıma, ailecek tanışma ve kaynaşma, kuşaktan kuşağa aktarım, evlenecek yaşa gelmiş gençlerin birbiriyle tanışması ve tüccarların açtıkları sergilerle birlikte alışveriş fırsatını yakalamaktadır. *Festival ve Kutlamalar* isimli makalesinde Robert Jerome Smith (2009: 346-347), festivallerin işlevlerinden birini "Festivallerin esas işlevi, insanların bir araya gelmesi, anlayış ve yaşama sevincinin oluşturduğu atmosfere katılması için fırsat yaratmasıdır. Genel katılımın sağlandığı festivaller çoğu zaman topluluğun bir araya geldiği tek olaydır. Festivalde etkileşim içine girerler ki bu etkileşim mutluluk verdiği için tekrar eder. Bu mutluluk katılımcılar arasında güven yaratır ve birbirlerinin arkadaşlığından keyif duyarlar. Birbirleriyle özdeşleşirler; genel bir festivalde kişi toplulukla ilişki kurar ve kendini özdeşleştirir. Festival, toplumsal uyumu geliştirmede, bireyleri topluluk ya da grupla

bütünleştirmede ve paylaşılan, tekrarlanan ve olumlu olarak teşvik eden bir performansın üyeleri olarak kalmalarını sağlamada başlıca amaçtır. Ayrıca, “ortak his ve bağlılıkların en somut ifadesidir” şeklinde ifade etmiştir. Smith’in bu ifadesine dayanarak, Akhisar’da devam ettirilen bu festivalin en önemli işlevinin halkı bir araya toplaması, tanışma ve kaynaşma olanağı sağlaması bakımından, festivale adını veren Çağlak Deresi mevkiinde düzenlenen piknik olduğunu söylemek mümkündür.

Kutlandığı coğrafya bakımından baharın geldiği, çiçeklerin açtığı, bahar bayramının olduğu tarihlere denk gelen festivalde piknik önemli bir yer tutmaktadır. Bu piknikte insanlar birbirlerini tanıyarak daha sonra iş, anlaşma, akrabalık bağlarını kurabilecekleri dostluklar edinirler. Bunun dışında gençler için tanışma mekânı sunulan bu alana bütün halk, en yeni ve en güzel kıyafetlerini giyerek, en güzel yemekleri yaparak gider. Yeni giyilen kıyafetlerle bayram havasında geçen festivalde gençlerin evlilik yolunda adım atmaları sağlanır. Anneler oğullarına kız bakarlar ve münasip gördükleri kızlar için daha sonra aileler ve gençler birbirleriyle tanışıp, görüşme yoluna girerler. Yapılacak piknik için hazırlanan yemekler ise konuşlanılan piknik alanındaki uzak yakın demeden çoğu insan ile paylaşılabilir derecede çok yapılır ve insanlar arasındaki paylaşma ve topluluk bilincini artırır.

Bir diğer işlevi olan tüccar ve esnafların festival için açtığı sergiler ve panayır alanlarıdır. Bu alanlarda çeşitli yiyecek maddeleri, giyecek, çeşit çeşit eşya ve eğlence amaçlı sergiler bulunur. Kaynak kişiler ile yapılan görüşme sonrasında;

Akhisar’da Çağlak Festivali süresince benim çocukluğumdan beri çeşit çeşit sergiler kurulur, çeşitli oyunlar oynanır. İnsanlar piknik yapmak için Çağlak Deresi’ne çıkarlar. Benim çocukluğumda yapılan festivallerde deve güreşi olurdu. Develer gelir güreşirlerdi. Sonra onlar da gelmez oldu (KK-1).

gibi bilgilere ulaşılmıştır. Diğer bir kaynak kişiden 1940-1950 ve 1960’lı yıllarda Çağlak Festivali için;

Piknik yapmak için Çağlak’a çıkılırdı, piknik yapılırdı. Halktan insanlar çeşit çeşit eğlenceler düzenlerdi. Güreş tutulurdu, cirit oynanırdı, seyirlik oyunlar yapılırdı biz de izlerdik. Çocuklar şekerlemeler alırdı. Ağaçların altına salıncaklar kurulurdu herkes sırayla sallanırdı. Çocuklar oyun oynarlardı. Dere suyu da sıcaksa dereye de giren olurdu. Bir sene de biz ayaklarımızı sokmuştuk dereye (KK-2).

şeklinde bilgiler alınmıştır. Buradan anlaşılacağı gibi festival kutlamalarında en akılda kalan halkın bir araya gelerek yaptığı etkinlikler olmaktadır. Akhisarlı halk zaman içerisinde bu festivali baharı karşılama festivali haline dönüştürmüştür.

3. Çağlak Festivali'nin İçeriği ve Yapılması Gerekenler

Günümüzde hâlen Çağlak Festivali bünyesinde sergiler ve panayır alanları yer değişikliği ile Gölet ismi verilen mevkide kurulmaktadır ve Çağlak mevkiine çıkılıp piknik ya da çeşitli etkinlikler yapılmaktadır. Ayrıca belediye ve işbirlikçilerinin verdiği destek ile güreş, cirit müsabakaları düzenlenmekte, çeşitli konserler, film gösterimleri, sergiler ve çeşitli turnuvalar düzenlenmektedir. Eskiden yapılan festivallerde halkın içinden insanlar geleneksel oyunları oynamakta (güreş, cirit gibi) ve bu oyunları aktarma yoluna gitmekteydiler. Bugün Manisa'nın Akhisar ilçesinde düzenlenen festivalde yine birçok etkinliğe yer verilmektedir.

Bu sene gerçekleştirilen 559. Çağlak Festivali 5-13 Mayıs (Ek 1) tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Bu seneki kutlamalarda, 4 Mayıs tarihinde festival öncesi belediyede tanıtım toplantısı düzenlenmiş, ilçenin belediye başkanı burada konuşma yapmıştır. Daha sonra etkinliklerine 5-6 Mayıs tarihinde başlayan festivalde ilk iki gün trap atışları ve satranç turnuvaları düzenlenmiştir. Belediye başkanının yaptığı konuşmada eski ve yeniyi harmanlayarak festivali devam ettirme çabası içerisinde oldukları belirtilmektedir. Festivale gençlerin de ilgisini çekmek amacıyla satranç, trap, futbol gibi turnuvalar düzenlemeleri bu sebepten kaynaklanmaktadır. 7 Mayıs günü olan etkinlikler karikatür sergisi, kortej yürüyüşü, Şeyh Mecdüddin İsa anma töreni ve futbol turnuvası şeklindedir. Kortej yürüyüşünde bu sene diğer senelerden farklı olarak yapılan etkinlikler bulunmaktadır. Belediyenin önünde başlayan kortej, mehter takımının yürüyüşü ile başlamaktadır. Ardından Akhisar'a bağlı olan mahallelerden (köylerden) gelen insanlar belediyenin önünde davul zurna eşliğinde halk oyunları oynamışlardır. Mahallelerin adının yazdığı pankartlar genç çocuklar tarafından tutulmaktadır ve hangi mahalleden insanlar gösteri yapıyorsa ön plana çıkartılmaktadır. Kortejde önce bir mahallenin halk oyunu kıyafetli gençlerinin gösterisinin ardından başka bir mahalleden yetişkin insanlar zeybek oyunu oynayarak gösteri yapmışlardır. Daha sonra belediye önündeki insanlar belediyenin önünde halay çekerek festivalin gelişini kutlamışlardır. Tekrar Zeybek oynayan mahalleliler, daha sonra birbirlerinin üstüne çıkıp kule yaparak Ankara'nın taşına bak türküsünü söylemişlerdir. İlerleyen zamanda mehter takımı belediye önünden halk ve protokol ile birlikte Şeyh Mecdüddin İsa Hazretleri'nin kabrinin bulunduğu camiye doğru yürüyüşe başlamışlardır. Yürüyüşte direkt olarak Şeyh Mecdüddin İsa'nın kabrine gitmek yerine Akhisar'da festivalin başlangıcını duyurabilmek adına çeşitli yerlerden geçerek en son kabre ulaşma yolu seçilmiştir. Bu kortejde atlı ekip ve faytonlar da bulunmaktadır. Yürüyüş boyunca belirli yerlerde duraklayıp mahallelerden gelen diğer insanlar gösterilerini yapmışlardır. Burada başlarında sarık tarzı sargı olan iki kişi karşılıklı halk oyunları sergilemişlerdir. Bu iki insandan sonra başka mahalleden olan bir grup insan ve yanlarında küçük bir çocuk ile tekrar halk oyunları oynamışlardır. Bu oyunda aralarına mahallelerden olmayan

başka insanlar da katılmış ve yukarıda da bahsedilen kaynaşma ortamı oluşmuştur. Diğer kutlamalardan farklı olarak bu sene kutlamada halkın daha aktif olarak rol alması festival için sevindirici bir olaydır. Gösteri amaçlı, hareketler ezberlenerek oynanan halk oyunları gösterisi yerine, figürleri birbirlerinden farklı fazla senkronizasyon aranmayan, mekanikleşmeden uzak halk oyunları gösterileri sergilenmiştir. Bunun sonucunda dışarıdan katılmak isteyen insanların daha rahat bir biçimde halk oyunlarına katıldığı görülmüştür. Gösteri amaçlı olmayan bu tarzdaki halk oyunları hem kaynaşma hem de eğitim işlevi açısından önemlidir. Bu şekilde halk oyunlarının icracılarının bulunması hem kültürel aktarım için hem de doğallık için gereklidir denilebilir. Daha sonra tekrar önde mehter takımı liderliğinde yürünmüş ve tekrar bir yerde durularak mahallelerden gelenler halk oyunları oynamışlardır. Bu sıra tekrar bu şekilde yapıldıktan sonra Şeyh Mecdüddin İsa Hazretleri'nin kabrinin bulunduğu camiye gelinmiştir.

Şeyh Mecdüddin İsa Hazretleri'nin kabri etrafında toplanan kalabalığın protokolden bazı insanların yaptıkları konuşmaları dinlenmesi ile programa devam etmiştir. Burada Şeyh Mecdüddin İsa'nın vasiyeti okunmuş ve çeşitli konuşmalar yapılmıştır. Ardından ilçeden uzun zaman önce Bosna'ya gitmiş olan Ayvaz Dede isimli eren sayesinde Manisa'nın Akhisar ilçesi ve Bosna arasında kurulan bağ yardımı ile Çağlak Festival'i için Bosna'dan gelen misafir öğrencilerin söylediği ilahiler dinlenmiştir. İlahilerin ardından caminin imamı Kur'an okumuştur. Bundan sonra kapanış duası okunarak camide olan programa son verilmiştir. Cami sokağına kurulan sofralarda halk ve protokol birlikte yemek yemiş, akşama ise futbol turnuvası düzenlenmiştir.

Bir sonraki gün ayın 8'inde iki adet futbol turnuvası ve sanat atölyesi sergi açılışları gerçekleştirilmiştir. Bu atölyelerde; çini, nakış, takı, ahşap boyama, ahşap oyuncak ve keçe atölyeleri yer almıştır. Bu atölyelerde ustalar ve çıraklar tarafından yapılan çeşitli eşyalar sergilenmiştir. 9 Mayıs tarihinde festival ile ilgili herhangi bir etkinlik düzenlenmemiş lakin bölgenin spor takımının maçı belediye önüne dev ekran kurularak halk ile birlikte seyredilmiştir(URL-2).

10 Mayıs günü futbol turnuvası finali ve devam eden başka futbol turnuvası organizasyonu yapılmıştır. Ayrıyeten gün içinde resim sergisi ilçenin eski tren garında açılmıştır. 11 Mayıs gününde ise ilçede yer alan Egea isimli yerde resim sergisi açılmış, tarihi Akhisar lokumu atölyesi Dombaycıoğlu Hanı'nda yapılmıştır. Aynı gün Şeyh Mecdüddin İsa ve Çağlak Festivali söyleşisi Prof. Dr. Haşim Şahin tarafından gerçekleştirilmiştir. Lokum atölyesinde Akhisar'da üretilen lokum çeşitleri tanıtılmış ve halkın bu lokumlara daha çok değer vermesi istenmiştir. 12 Mayıs günü ilk defa düzenlenen şehrin içinde gerçekleştirilen Çağlak koşusu, zeytinyağlı yemek yarışması, sevgi yolu isimli caddede resim sergisi açılışı ve daha önce düzenlenen futbol turnuvalarından birinin finali

yapılmıştır. Çağlak koşusunda koşan yarışmacılardan dereceye girenler ödüllendirilmiştir. Zeytinyağı yemek yarışması da 3 kategori olarak düzenlenmiştir. Bu kategorilerde birinci olan yarışmacılar da zeytinyağı ile ödüllendirilmiştir (URL-2).

Festivalin son günü halkın sabırsızlıkla beklediği ve en çok katılımın olduğu gün olmuştur. Bugün sabahın erken saatlerinde Çağlak yürüyüşü ve briç turnuvası düzenlenmiştir. Bunun ardından Çağlak Deresi'nin bulunduğu çamlık mevkide belediyeye ait otobüslerin ücretsiz yolcu taşınması ile yağlı güreş müsabakası ve cirit- değnek yarışları yapılmıştır. Müsabakalar esnasında Akhisar Belediyesi tarafından lokma döktürülmüş, ilk kutlanan Çağlak Festivali'nde olduğu gibi keşkek dövülmüş ve aşure ile su dağıtılmıştır. Halkın yoğun katılımı ile izlenen cirit- değnek yarışları ve güreş müsabakasının ardından kazananlara ödülleri verilmiştir. Müsabakalar başlamadan dua okunmuş ve halk oyunları küçükler ekibi gösteri yapmış ardından Manisa'nın Akhisar ilçesinin bir mahallesi olan Kayalıoğlu'ndan Zigoş Ekibi gösterilerini yapmıştır. Bu gösterilerin ardından başlayan güreş müsabakasına, 13 kategoriden 377 sporcu katılmıştır (URL-2). Geleneklere uygun şekilde düzenlenen müsabakalara Türkiye'nin her yerinden güreşçi gelerek yarışmıştır. Bu müsabakaların ardından festival etkinlikleri sona ermiştir.

Festivalin kutlanma tarihine değinilecek olursa; festival, mayıs ayının başı-ortası-sonu gibi tam tarihi belli olmayan, hava koşullarına bağlı olarak belediye tarafından belirlenen tarihte kutlanmaktadır. Kaynak kişilerle yapılan görüşmede, havaların ısınması ile yerli halk Çağlak zamanının geldiğini anlamakta ve derenin bulunduğu alana çıkarak piknik yapmaktadır. Halkın hafızasında bahar bayramı olarak kalan festival akıllara nevruz ve Hıdırellez bayramlarını getirmektedir. Ancak bu festivalde nevruz ve Hıdırellez bayramlarında olduğu gibi gerçekleştirilen ritüellere rastlanılmamaktadır. Yine de bu iki bayramla, baharın geldiği tarihte kutlanıyor olması açısından ve bahar bayramlarında olduğu gibi halkın yeşilin içine gidip piknik yapması açısından benzerlik göstermektedir.

Bu sene düzenlenen festivalden Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Zeytin Dalı isimli operasyonu nedeniyle konserler ve eğlence kısmı çıkarılmıştır. Ancak bundan önceki senelerde belediye tarafından aksi bir karar alınmadığı sürece çeşitli sanatçılar eşliğinde halk konserleri verilmekteydi. Ayrıca bu sene panayır alanı da aynı sebeplerden dolayı kurulmamıştır. Festivalde yapılan uygulamaların bir kısmı ve konserler halkın bir araya gelmesini sağlasa da kültürel aktarım konusunda gelecek nesillere kültür aktarma yolunu açması için destek verilen bir alan haline getirilmelidir. Kültür çalışmalarına verilen önemin artması ve festival içinde kültürel faaliyetlerin yoğunlaştırılması gerekmektedir. Örneğin; gerçekleştirilen satranç turnuvasının yanında mangala turnuvasının düzenlenmesi, güreş ve cirit müsabakaları yanında geleneksel çocuk oyunlarına da yer verilmesi

ve kültürel aktarımın sağlanabileceği etkinliklerin oluşturulması festivalin kültürel aktarım boyutunu geri kazandırabilecek uygulamalardır. Çağlak Festivali ve Şeyh İsa isimli çocuk hikâye kitabı da bu kültürel aktarım ortamının ortadan kalkmaya başlamasıyla birlikte genç nesillere aktarımın yapılabilmesi için yazılmış bir kitaptır. İlerleyen yıllarda kültürel aktarım ve paylaşımın ne derece çoğalacağı ve azalacağı bilinmemekle birlikte festivalin yapısı hem korunmalı hem de geliştirilmelidir. Bu sene yapılan kutlamalarda mekanikleşen halk oyunları gösterilerinin yerine halktan insanların kendi bilgileri, öğretileri doğrultusunda halk oyunları gösterisi yapmaları festival açısından umut verici bir gelişmedir.

Sonuç

Sonuç olarak Çağlak Festivali bugün Manisa ilinin Akhisar İlçe Belediyesi tarafından kutlanan ve desteklenen bir festival haline gelmiştir. Şeyh Mecdüddin İsa'nın festival ile olan ilişkisi Akhisarlıların gözünde tekrar canlandırılmaya çalışılmaktadır. Eskiden yöre halkının kendi organizasyonu ile yapılan festival bugün yine halktan insanların katılımının çok olması ile birlikte belediye ve destekçileri tarafından organize edilmektedir. Şeyh Mecdüddin İsa'nın varlığı sayesinde düzenlenen festivalde sosyal hayat canlanmakta, ticari aktiviteler ilçe hayatını hareketlendirmektedir. Belediye tarafından kiraya verilen satış alanları ve panayır alanı Akhisar ilçesinin ekonomisini hareketlendirmektedir. Yine belediye tarafından yapılan diğer tüm organizasyonlar Akhisar ilçesinin ekonomisine katkı yaparak şehri canlandırmaktadır. Ancak Akhisar ilçesine yolu düşmeyenler tarafından bilinmeyen bu festival sadece belediyenin desteği ile tanıtım şansına sahip olmaktadır. Türkiye pazarında veya küresel pazarda pek fazla bir payı bulunmamaktadır. Markalaşma değerine henüz çok sahip olamamıştır. Her yıl baharın gelmesi ile birlikte, Çağlak Festivali ve Şeyh İsa'yı Anma veya Çağlak Festivali ve Zeytin Şenlikleri adları ile de kutlanan festival, markalaşma açısından uygun bir yapıdadır. Çeşitli çalışmalarda Akhisar ilçesinde yetiştirilen zeytin ve zeytinyağı ile ilgili bilgilere rastlansa da festival araştırma konusu haline getirilmemiştir.

Bu makaleyle Çağlak Festivali'ne dikkat çekmek ve yöre ekonomisine katkıda bulunmak amaçlanmıştır. Konunun farklı açılardan ele alınması halinde Türk kültürüne katkı sağlayacağı kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

Yazılı Kaynaklar

- ARAZ, Rifat (2006). "Eski Türk Destanlarında ve Türk Şiirinde Öne Çıkan Tipler". *Bizim Külliye Dergisi*, S. 27, s. 32-38.
- KURNAZ Cemal - TATCI Mustafa (1999). "İbn İsa". *İslâm Ansiklopedisi*. C. 20. Türkiye Diyanet Vakfı.
- KÜÇÜK, Sezai - MUSLU, Ramazan (2013). *Akhisarlı Şeyh İsa Menakıbnamesi*. İstanbul: Değişim Yayınları.

SMITH, Robert Jerome (2009). "Festivaller ve Kutlamalar". (Çev.: Sibel KESKİN) (Ed.: Öcal OĞUZ). *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar* 3. Ankara: Geleneksel Yayınları.

STOELTJE, Beverly J. (2005). "Festival". (Çev.: Petek ERSOY). *Millî Folklor*. 2005, S. 67, s. 160.

YILMAZ, Ercan (2013). *Çağlak Festivali ve Şeyh İsa*. İstanbul: Değişim Yayınları.

Sözlü Kaynaklar

KK-1: Şengül Ursavaş, Akhisar 1961, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı. (Görüşme: 26.12.2012)

KK-2: Sevim Hepşen, Akhisar 1936, İlkokul Mezunu, Emekli. (Görüşme: 26.12.2012)

KK-3: Bayram Uçak, Akhisar 1969, Şeyh İsa Camii İmamı (Görüşme: 12.09.2014)

KK-4: Talan Ursavaş, Akhisar 1956, Kuru Yemişçi. (Görüşme: 16.09.2014)

Elektronik Kaynaklar

URL-1: "Festival Tarihi" "Şeyh İsa Hayatı" <http://www.caglakfestivali.com/> (Erişim: 14.05.2018)

URL-2: "559. Çağlak Festivali Haberleri" <http://www.akhisarhaber.com/%C3%A7a%C4%9Flak-festivali-haberleri.htm> (Erişim: 13.05.2018)

EKLER

ÇAĞLAK FESTİVALI
AKHISAR'IN FESTİVAL HALI
| 7-13 MAYIS |

5 MAYIS CUMARTESİ		10 MAYIS PERŞEMBE	
Trap Atışları	09.00 Çağlak Merkezi	9. Umul Fırat Futbol Turnuvası Finali	09.00 Şehit Sakaç
26. Açık Santraneç Turnuvası	09.00 Gözet Saray	Sanat Atölyesi Resim Sergi Açılışı	14.00 Eski Saray
6 MAYIS PAZAR		7. Master Futbol Turnuvası	19.30 Kuvvetli Sakaç
Trap Atışları	09.00 Çağlak Merkezi	11 MAYIS CUMA	
26. Açık Santraneç Turnuvası	09.00 Gözet Saray	Sanat Atölyesi Resim Sergi Açılışı	14.00 Eski Saray
7 MAYIS PAZARTESİ		Tarihi Akhisar Lokumu Atölyesi	15.00 Dömbeyoğlu Hanı
Sanat Atölyesi Karikatür Sergi Açılışı	16.00 Futur Salonu	Şeyh İsa ve Çağlak Festivali Söyləsi	20.30 Şeyh İsa Camii
Kortaj	16.30 Sarıyer Özü	12 MAYIS CUMARTESİ	
Şeyh İsa Hz. Anma Töreni	17.30 Şeyh İsa Camii	Çağlak Koşusu	10.00 Tatlıca Cad. Baş
7. Master Futbol Turnuvası	19.30 Kuvvetli Sakaç	9. Zeytinyağı Yemek Yarışması	14.30 Dömbeyoğlu Hanı
8 MAYIS SALI		Sanat Atölyesi Fotoğraf Sergi Açılışı	16.00 187. Sk. / Sergi Yolu
9. Umul Fırat Futbol Turnuvası	09.00 Şehit Sakaç	7. Master Futbol Turnuvası Finali	19.30 Kuvvetli Sakaç
7. Master Futbol Turnuvası	19.30 Kuvvetli Sakaç	13 MAYIS PAZAR	
Sanat Atölyesi Sergi Açılışları	21.00 Dömbeyoğlu Hanı	Çağlak Yürüyüşü	06.30 Şeyh İsa Camii
Çin Atölyesi		8. Bıç Turnuvası	09.00 Gözet Saray
Makaj Atölyesi		Yağlı Güreş	10.00 Çağlak Merkezi
Tek Atölyesi		Cirit - Değnek Yarışmaları	10.00 Çağlak Merkezi
Akhisar Boyama Atölyesi			
Akhisar Çarşamba Atölyesi			
Kağız Atölyesi			
9 MAYIS ÇARŞAMBA			
Türkiye Kupası Final Maçı	20.00 Akhisar Belediyesi Özü		

akhisarpress.com | akhisar.bel.tr